Тувинская
республиканская
БИБЛИОТЕКА
им. А. С. Пушкина

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чѳвүлелиниң органы

1990 чыл
июль
17
вторник
№ 163 (14363)
1925 чылда үндезилеттинген
Ѳртээ 3 кеп.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXVIII съездизиниң

РЕЗОЛЮЦИЯЛАРЫ

Тараачыннарның байдалының болгаш СЭКП-ниң аграр политиказын боттандырар дугайында

1. Тараачыннарның байдалын үндезини-биле экижитпейн, кѳдээниң бүгү салым-чолун чаартпайн, СЭКП ТК-ның март (1989 ч.) Пленумунуң ажылдап кылганы аграр политиканы амыдыралга чайгылыш чокка чигези-биле боттандырбас болза, ниитилелдиң революстуг эде тургустунуушкуну, аъш-чем айтырыын шиитпирлээри болдунмас дээрзин съезд медеглеп тур.

Национал орулганың дѳрттүң бир кезиинден хѳйүн кѳдээ ажыл-агыйы тургузуп, чоннуң хереглел барааннарының үштүң ийи кезиинден хѳйүн, аъш-чем продуктуларының барык бүгү хемчээлин бүдүрүп турар.

Ындыг болза-даа кѳдээниң социал-экономиктиг байдалы сѳѳлгү үеде эки талазынче ѳскерилбээн. Акша-хѳреңгилерни уштуру хемчээл чокка улгадып, хереглелдиң ниитилел фондулары оожум ѳзүп турар. Чуртталга бажыңнары, школалар, эмнелгелер, культура-амыдырал бажыңнары чедишпейн турар. Орук харылзаазының багай байдалы, садыгның чедимче чогу, суурларның сайзыраваазы кижилерниң амыдыралынга багай салдарлыг болуп турар.

Кѳдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң материал-техниктиг хандырылгазы баксыраан. Колхозтарның болгаш совхозтарның, болбаазырадып кылыр үлетпүр бүдүрүлгелериниң бүдүрүкчү фондуларының ортаа кезии эргижирээн болгаш оларны чаартыры негеттинип турар.

Чурттуң хѳй регионнарында кѳдээ черлер дыка кошкак байдалдыг болгаш күрүнениң талазындан деткимче чокка оларның мурнунга ниитилелдиң салган сорулгаларының деңнелинге чедир боттары кѳдүрлүп шыдаар шинээ чок болуп турар.

Бүдүрүлгениң чепсек-херекселдерин кылып турар бүдүрүлгелерниң тергиидели болгаш экономиктиг албадаашкыны күштелген, кѳдээ ажыл-агый болгаш үлетпүр продукцияларының деӊ эвес орнажылгазы хевээр арткан. Ажыы чок дагын организастаашкыннар агроүлетпүр комплекизинде үргүлчүлеп турар.

Кѳдээни колдадыр хандырарынче угланыышкын СЭКП Тѳп Комитединиң база чазактың организакчы ажылы-биле быжыглаттынмаан болгаш амыдыралга херек кырында боттанмайн турар.

2. Аъш-чем айтырыын херек кырында шиитпирлээри ниитилелде тараачыннарның социал-экономиктиг байдалындан дорт хамааржыр деп, съезд санап тур.

Тараачыннарның эрге-ажыктарын камгалаарын СЭКП бодунуң политиктиг ажылының тѳвүнге тургузуп, олар черниң болгаш боттарының күш-ажылының түңнелдериниң ёзулуг ээзи болурунга идигни идепкейлиг берип турар. Ѳнчүнүң хѳй янзы хевирлерин хѳгжүдери, тараачыннарның чер эдилээр болгаш эки тура ёзузунга үндезилеп ажыл-агыйны чорударының арга-хевирин шилип алыр эргезин бадыткаары, бүрүн тускайлаң чорукту, экономиктиг деӊ байдалдарны колхозтарга, совхозтарга, тараачын болгаш хуузунда ажыл-агыйларга, аренда коллективтеринге хандырып бээринге идигни бээри, хуузунда күш-ажылчы салыышкынын барымдаалап, коллективтиг ѳнчүнү кады эдилээр арганы ажыл-ишчи бүрүзүнге тыпсыр дээш туржуру эргежок чугула.

3. Кѳдээниң комплекстиг хѳгжүүрүн, чурттуң чонунуң хереглелдеринге четчир хемчээлдерге аъш-чем продуктуларын бүдүрерин хандырар күрүнениң капитал салыышкыннарын болгаш тудуг-монтаж ажылдарының лимиттерин 1991 чылдан эгелеп он үшкү беш чылда дыка кѳвүдедири эргежок чугула дээрзин съезд шиитпирлии-биле медеглеп тур. Чуртталга бажыңнарын, эмнелгелерни, школаларны, оруктарны, суг болгаш газ хандырылгазының объектилерин, кѳдээ ажыл-агый продукциязын болбаазырадып кылыр бүдүрүлгелерни, кадагалаар баазаларны тударынче, черни ажыктыг кылдыр мелиорастаарынче онза кичээнгейни угландырар. Россияның кара хѳрзүннүг эвес черлерин, Аралды болгаш экологтуг хоозураашкынга таварышкан ѳске-даа регионнарны катап тургузар. Чернобыль халавының уржуктарын узуткаар талазы-биле күрүнениң тускай программаларын хүлээп алыры эргежок чугула деп съезд санап тур.

Аъш-чем талазы-биле сорулгаларны шиитпирлээринге хоорай болгаш кѳдээниң күжениишкиннерин каттыштырарының, улуг хоорайларны болгаш үлетпүр тѳптерин долгандыр аъш-чем продуктуларын бүдүрер специализастаан зоналарны тургузарының эргежок чугулазын съезд онзалап демдеглеп тур. Кѳдээге ажылдаар болгаш аңаа доктаамал чурттаар күзелин илергейлээн хоорай чурттакчыларынга чиигелделерни доктаадып тургузар.

Кѳдээ ажыл-агый чиг эдин болбаазырадыр, чоннуң хереглел барааннарын болгаш улусчу уран-шевер чүүлдерни, тудуг материалдарын кылыр, оларга херектиг амгы үениң дериг-херекселдерин кылып үндүрерин кѳвүдедир бүдүрүлгелерни кѳдээ черлерге организастаар талазы-биле ажылды шиитпирлиг чорудар.

Тараачыннарга хамаарыштыр кандыг-даа албадаашкынга, оларның эрге-ажыктарын кызарынга удур, хоорай болгаш кѳдээниң социал деӊ чоруу дээш, күрүнениң акша-хѳреңгилериниң күсели-биле кѳдээниң инфраструктуразын тургузары дээш съезд туржуп турар.

4. Аъш-чем продуктуларының болгаш кѳдээ ажыл-агыйның чиг эдиниң рыногунче үе-чадалар аайы-биле шилчиириниң, күрүне чагыын курлавырлар-биле магадылалдыг хандырарының принцивин съезд деткип, хоорай болгаш кѳдээниң, үлетпүрнүң болгаш кѳдээ ажыл-агыйның аразынга экономиктиг харылзааларның деӊ орнажылгалыг болурун шыңгыы сагыыр дээш, АҮК-түң бүдүрүлгелеринден болгаш ажыл-агыйларындан чээлиниң эгидер ѳрелерин бүрүн үндүр бижиири, оларга саң-хѳѳ чиигелделериниң, акша-хѳреңги немей бээриниң, чээли тыпсырының системазын ажылдап кылыры, үлетпүр продукциязын оларга чорудуп бээр черлерниң тергииделин ажып эртери, бүдүрүлге чепсек-херекселдериниң рыногун тургузары дээш туржуп турар.

5. Аграр эртемин ажыктыг кылдыр хѳгжүдери, бүдүрүлге-биле ооң харылзаазын күштелдирери, үндезин болгаш немелде эң чугула эртем-шинчилел акша-хѳреңгилер-биле колдадыр хандырары, Ада-чурттуң болгаш даштыкының мурнакчы дуржулгазын калбаа-биле ажыглаары, ажыл-агыйларның болгаш бүдүрүлгелерниң удуртукчуларын база специалистерин, арендаторларны, фермерлерни, массалыг профессияларның кадрларын белеткээринге база дагын белеткээринге үндезин чаартылгаларны кылыры дээш съезд туржуп турар.

6. АҮК эргелелиниң системазы продукция бүдүрүкчүлериниң эрге-ажыынга дүүштүр оларның эки тура барымдаалаан шиитпирин ёзугаар тургустунар ужурлуг дээрзин съезд бадыткап тур. Күрүне хүлээлгелерин боттандырып хандырарынга, АҮК-түң ажыл-чорудулгазының эрге-хоойлу норма-чижектериң сагыырынга, эң чугула эртем-шинчилелдерни хѳгжүдеринге, кадрларны белеткээринге Кѳдээ ажыл-агый болгаш аъш-чем министерствозун, Трактор болгаш кѳдээ ажыл-агый машина тудуунуң министерствозун, АҮК-түң материал-техниктиг хандырылгазының болгаш ажаалда хандырылгазының системазын тургузары эргежок чугула. Оларның ажыл-чорудулгазы агроүлетпүр комплекизиниң ажылының алыс түңнелдери-биле холбаштыр үнелеп кѳрдүнген турар ужурлуг.

7. ССР-ниң Тараачыннар эвилелиниң — ниитилел-политиктиг массалыг организацияның тургустунганын съезд деткип, тараачыннарны ажылчын аңгы-биле, интеллигенция, ниитилелдиң бүгү күштери-биле аъш-чем айтырыын шиитпирлээриниң, ажылчы чоннуң чаагай чоруун бедидериниң эрге-ажыынга дүүштүр сырый эвилелдештиреринче ооң угланыышкынын чүүлдүг деп санап тур.

8. Улус депутаттарының Советтери-биле, профэвилелдер, комсомол болгаш хѳй-ниитиниң ѳске-даа организациялары-биле демнежип алгаш, кѳдээниң социал эде тургустунуушкунунга, ѳг-бүлениң угаан-бодал болгаш мѳзү-шынар сайзыралынга, амыдыралдың бот-тывылган кѳдээ тургузуун катап эгидеринге идепкейлиг идигни бээринче партия организацияларын съезд кыйгырып тур. Кѳдээ чурттакчыларның кадыкшылының, ѳѳредилгезиниң болгаш оларның культура негелделерин хандырарының дугайында сагыш салыышкынны партия организациялары бодунуң ажыл-чорудулгазының тѳвүнге тургузар ужурлуг. Ол херекке хоорайларның интеллектуалдыг болгаш чогаадыкчы күчүзүн кииририштирери эргежок чугула.

Кѳдээни кѳдүрүп сайзырадырынга чурттуң бүгү улус ажыл-агый комплекизин кииририштирериниң чугулазын айтып тайылбырлап кѳргүзеринче, ажыл-агыйны чорударының янзы-бүрү хевирлерин калбаа-биле пропагандалаарынче, тараачын күш-ажылдың ужур-дузазын кѳдүреринче, ат-алдарын ниитилелге бадыткаарынче, массалыг информация чепсектериниң ажылдакчыларын СЭКП-ниң XXVIII съездизи кыйгырып тур.

СЭКП-ниң аныяктар политиказының дугайында

Социалистиг ниитилелдиң, Коммунистиг партияның салым-чолу аныяктардан улуг хамаарылгалыг. Ооң идепкейлиг туружу, социал байдалы чуртта политиктиг байдалды улуг кезиинде илергейлеп турар.

Кижиниң бүгү талалыг хѳгжүп сайзыраарынга, аныяк кижилерниң амыдыралчы эчис сорулгазын боттандырарынга, политиктиг, социал-экономиктиг ажыл-чорудулгага оларны идепкейлиг кииририштиреринге боттут байдалдарны болгаш идиг бериишкиннерин тургузуп бээрин хандырар ужурлуг ажыктыг, бүдүн-бүрүн политиканы ѳзүп орар салгалга хамаарыштыр дүрген ажылдап кылыры база херек кырында боттандырып чорудары эргежок чугула деп съезд санап тур.

1. СЭКП-ниң аныяктар политиказының бирги чергелиг угланыышкыннары. Партияның аныяктар политиказы бо политиканы ажылдап кылырынга болгаш боттандырып чорударынга партия организацияларын болгаш коммунистерни кииририштирип тургаш, а ол ышкаш оларның аныяктар ортузунга дорт ажылы-биле боттандырып чорудар ужурлуг деп съезд санап тур. Аныяк салгалга бүрүн идегежилгеге, бот-тускайлаң политиктиг ажыл-чорудулгага аныяктарның болгаш ооң организацияларының эргезин хүндүлеп кѳѳрүнге, оларның ажыл-херектерин холгаарлаар чоруктан ойталаарынга үндезилеп ол ажыл тургустунган турар.

Аныяктар-биле калбак чугаалажыышкын, бүгү-ле аныяктар организациялары-биле болгаш социалистиг шилилге шимчээшкиннери-биле кады ажылдажылга дээш СЭКП туржур, хѳй-ниити күштерин каттыштырарынче угланган аныяктар каттыжыышкыннарын деткиир сорулгалыг. Аныяктар айтырыгларын шиитпирлээрде күрүне органнарының болгаш хѳй-ниити организацияларының күжениишкиннерин каттыштырар дээнин съезд деткип тур.

Аныяктар ортузунга бодунуң идепкейлиг ажылы-биле бодунуң ажылдаар программазын аныяктарның деткиирин СЭКП чедип алыр, партияның хүрээленинге чаа күштер немежиринге байдалдарны тургузуп, политиктиг болгаш хѳй-ниити ажыл-чорудулгага оларга боттуг дузаны чедирип, хѳй-ниити болгаш күрүне амыдыралының бүгү-ле адырларынга аныяк кижилер ажылдаарының магадылалын тургузар.

(Уланчызы 2-ги арында).

СЭКП-ниң Тѳп Контроль Комиссиязының Пленумунуң дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

СЭКП-ниң ТКК-ның Пленуму июль 14-те Москвага болуп эрткен болгаш организастыг айтырыгны чугаалажып кѳрген.

СЭКП-ниң ТКК-ның Президиумун даразында состаатыг кылдыр Пленумга соңгаан:

СЭКП-ниң ТТК-ның даргазы Б. К. Пуго.

СЭКП-ниң ТКК-ның даргазының оралакчызы—Е. Н. Махов.

СЭКП-ниң ТКК-ның Президиум кежигүннери:

Д. Г. Ананян — Арменияның Компартиязының Иджеван райкомунуң бирги секретары.

А. Г. Бабаев—Туркмен ССР-ниң Эртемнер академиязының президентизи.

М. О. Бахтадзе — Тбилисиниң камвол-шеклеп кылыр комбинадында партком секретары.

Г. Г. Веселков — Таджикистанның Компартиязының ТК-зының ийиги секретары.

Э. Д. Дуйшеев — Кыргыс ССР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы.

Е. А. Елисеев — СЭКП-ниң ТКК-ның харысалгалыг секретары.

Е. Г. Ежиков-Бабаханов — Казахстанның Компартиязының Джезказган обкомунуң бирги секретары.

А. П. Клауцен — Латвияның Компартиязының ТК-зының секретары, Латвияның Компартиязының Рига хооркомунуң бирги секретары.

М. И. Колин — Молдованың Компартиязының Контроль-ревизия комиссиязының даргазы.

К. М. Кубилюс — Литванның Компартиязының Тѳп Контроль-ревизия комиссиязының даргазы.

А. Л. Радугин — Москваның бирги шак заводунуң шак эптекчизи.

А. А. Санчуковский — Минскиниң «Горизонт» бүдүрүлге каттыжыышкынының чиигине директору.

П. П. Тодоров — Харьковтуң трактор заводунуң партком секретары.

Р. Б. Фейзуллаев — Азербайджан ССР-ниң улус ѳѳредилге министри.

Ш. М. Юлдашев — Узбекистанның Компартиязының Тѳп Контроль-ревизия комиссиязының даргазы.

СЭКП-ниң ТКК-ның Пленуму ажылын ооң-биле дооскан.

СЭКП Тѳп Комитединиң Политбюро кежигүннери

БУРОКЯВИЧЮС Миколас Мартинович

Литва ССР-ниң Алитус хоорайга 1927 чылда тѳрүттүнген, литва. 1946 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Вильнюстуң күрүнениң педагогика институдун, СЭКП ТК-ның чанында ниитилел эртемнериниң академиязын дооскан. Тѳѳгү эртемнериниң доктору, профессор. Удмурт АССР-де заводка 1942 чылда ажылчын болуп бодунуң күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын эгелээн. 1944 чылдан эгелеп комсомол болгаш партия ажылынга ажылдаан: комсомолдуң Вилкавишкс укомунуң секретары, партия укомунуң килдис эргелекчизиниң оралакчызы, Литваның Компартиязының ТК-зының сектор эргелекчизи, партияның Вильнюс хооркомунуң килдис эргелекчизи болуп ажылдап чораан. 1963 чылдан эгелеп — Литваның Компартиязының ТК-зының чанында партия тѳѳгүзүнүң интститудунуң улуг эртем ажылдакчызы, инженер-тудуг институдунуң кафедра эргелекчизи, педагогика институдунуң профессору.

1989 чылдан эгелеп — секретарь, а 1990 чылдан — Литваның Компартиязының (СЭКП платформазында) түр ТК-зының бирги секретары. 1990 чылдың апрельде Литваның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. Күрүне шаңналдарлыг.

ГУМБАРИДЗЕ Гиви Григорьевич

1945 чылда Тбилиси хоорайга тѳрүттүнген, грузин. 1972 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Тбилисиниң күрүне университедин дооскан. Бодунуң күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1966 чылда Грузин ССР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң чанында архив эргелелиниң биче эртем ажылдакчызы болуп эгелээн. Совет Армияга албан эрттирген, ооң соонда Грузин ССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң аппарадынга ажылдап чораан. 1977 чылдан бээр партия ажылынга ажылдап келген. Компартия ТК-ның инструктору, сектор эргелекчизи, килдис эргелекчизиниң оралакчызы, партия райкомунуң бирги секретары, Грузияның Компартиязының ТК-зының килдис эргелекчизи, партияның Тбилиси хооркомунуң бирги секретары болуп ажылдап чораан. 1988 чылдан эгелеп — Грузин ССР-ниң Күрүнениң айыыл чок чорук комитединиң даргазы. 1989 чылдан бээр Грузияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары, республиканың Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ГУРЕНКО Станислав Иванович

1936 чылда Донецк облазтың Иловайск хоорайынга тѳрүттүнген, украин. 1961 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Киевтиң политехниктиг институдун дооскан. Экономика эртемнериниң кандидады.

Күш-ажыл чорудулгазын 1958 чылда Украинаның АЛКЭ-зиниң 15 чылы аттыг машина тудар заводунга эгелээн, инженер-технологтан заводтуң директорунга четкен. 1976 чылдан партияның Донецк обкомунуң секретары. 1980—1987 чылдарда — Украин ССР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының оралакчызы. 1987 чылдан Украинаның Компартиязының ТК-зының секретары, ийиги секретары. 1990 чылдың июньда Украинаның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан.

СЭКП-ниң XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ДЗАСОХОВ Александр Сергеевич

Соңгу-Осетин АССР-ниң Орджоникидзе хоорайга 1934 чылда тѳрүттүнген, осетин. 1957 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Соңгу-Кавказтың даг металлургия институдун, СЭКП ТК-ның чанында ниитилел билиглериниң академиязының аспирантуразын бот-ѳѳредилге-биле дооскан. Тѳѳгү эртемнериниң кандидады. 1957 чылдан бээр БАЛКЭ-ниң Орджоникидзе хооркомунуң бирги секретары, БАЛКЭ ТК-ның харысалгалыг организатору болуп ажылдаан. 1961 чылдан бээр — ССРЭ-ниң аныяктар организацияларының комитединиң харысалгалыг секретары, ооң соонда Куба республикага аныяк совет специалистер бѳлүүнүң удуртукчузу. 1965 чылдан эгелеп ССРЭ-ниң аныяктар организацияларының комитединиң харысалгалыг секретары, даргазының оралакчызы, бирги оралакчызы, 1967 чылдан — Азия болгаш Африка чурттарының эп-сеткил каттыштырылгазының совет комитединиң харысалгалыг секретары, даргазының оралакчызы, бирги оралакчызы. 1986 чылдан эгелеп Сирия Араб Республикага ССРЭ-ниң Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини. 1988 чылда СЭКП Соңгу-Осетин обкомунуң бирги секретарынга соңгуткан. 1990 чылдың февральдан эгелеп — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Делегей херектериниң талазы-биле комитединиң даргазы.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге, ТК-ның июль (1990 ч.) Пленумунга СЭКП ТК-ның секретарынга соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

КАРИМОВ Ислам Абдуганиевич

1938 чылда Самарканд хоорайга тѳрүттүнген, узбек. 1964 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Инженер-механик, экономист мергежилдиг, экономика эртемнериниң кандидады. Ортаакы Азияның политехниктиг институдун болгаш Ташкентиниң улус ажыл-агый институдун дооскан.

Күш-ажыл чорудулгазын 1960 чылда «Ташсельмаш» заводтуң мастериниң дузалакчызы боор ажылдааны-биле эгелээн. Ташкентиниң Чкалов аттыг авиация бүдүрүлге каттыжыышкынының конструктору, удуртукчу инженери боор турган. 1966 чылдан Узбек ССР-ниң Күрпланынга кол специалист, килдис эргелекчизи республиканың Күрпланының даргазының оралакчызы боор ажылдаан. 1983 чылдан — Узбек ССР-ниң саң-хѳѳ министри, ооң соонда Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының оралакчызы. 1986 чылдан — партияның Кашкадарья обкомунуң бирги секретары. 1989 чылда Узбекистанның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан. Узбек ССР-ниң Президентизи.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ЛУЧИНСКИЙ Петр Кириллович

1940 чылда Молдав ССР-ниң Флорешт районунуң Старые Радуляны хоорайынга тѳрүттүнген, молдав. 1964 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Философия эртемнериниң кандидады. Кишиневтуң күрүне университедин болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның бот-ѳѳредилгелиг дээди школазын дооскан.

Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1960 чылда эгелээн. Комсомол ажылынга чораан: комсомол хооркомунуң бирги секретары, Молдавияның АЛКЭ ТК-зының килдис эргелекчизи, ийиги, бирги секретары. 1976 чылдан партияның Кишинев хооркомунуң бирги секретары. 1978—1986 чылдарда — СЭКП ТК-ның пропаганда килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы. 1986—1989 чылдарда —Таджикистанның Компартиязының ТК-зының ийиги секретары. 1989 чылдан Молдавияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары.

1989 чылдан бээр СЭКП ТК-ның кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

МАСАЛИЕВ Абсамат Масалиевич

1933 чылда Ош облазтың Фрунзе районунуң Алыш суурунга тѳрүттүнген, кыргыс. 1960 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Москваның даг институдун, Алма-Атаның партияның дээди школазын дооскан. Даг инженери. Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1956 чылда эгелээн, шахтага болгаш «Кыргыс хѳмүр-даш» треске инженерлеп турган.

1961 чылдан бээр партия болгаш совет ажылдарда. Партия хооркомунуң бирги секретары, Фрунзе хооркүскомунуң даргазы, Киргизияның Компартиязының ТК-зының килдис эргелекчизи, секретары боор ажылдап чораан. 1979—1985 чылдарда — партияның Иссык-Куль обкомунуң бирги секретары. Ооң соонда СЭКП ТК-ның инспектору боор ажылдаан. 1985 чылдың ноябрьдан бээр — Киргизияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары. Кыргыс ССР-ниң Дээди Совединиң Даргазы.

1986 чылдан бээр СЭКП ТК-ның кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

МОВСИСЯН Владимир Мигранович

1933 чылда Армян ССР-ниң Спитак районунуң Шеваван суурунга тѳрүттүнген, армян. 1961 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Кѳдээ ажыл-агый эртемнериниң кандидады. Ереванның зооветеринар институдун болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын дооскан.

Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1952 чылда кѳдээ клуб эргелекчизиниң хүлээлгезинден эгелээн. Институтту дооскан сѳѳлүнде Арменияның кѳдээ ажыл-агый организацияларынга тускай эртеминиң аайы-биле ажылдаан. 1969 — 1975 чылдарда партия райкомунуң секретары. Компартияның ТК-зының килдис эргелекчизиниң оралакчызы, партия райкомунуң бирги секретары, Компартияның ТК-зының кѳдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи турган. 1978 чылдан бээр Армян ССР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының оралакчызы, а 1984 чылдан бээр — Армян ССР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы — республиканың агроүлетпүрүнүң күрүне комитединиң даргазы. 1990 чылдың апрельде Арменияның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. Күрүне шаңналдарлыг.

СЕССИЯНЫҢ СѲѲЛГҮ ХҮНҮ

РСФСР-ниң Дээди Совединиң сессиязы ажылын июль 14-те үргүлчүлээн.

Депутаттар РСФСР-ниң министрлериниң албан-дужаалдарынга кандидатураларны чугаалашканнар. РСФСР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының оралакчызы — Экология болгаш курлавырларны чѳп ажыглаар талазы-биле комитеттиң даргазынга география эртемнериниң доктору, 1989 чылдан бээр СЭКП кежигүнү, Москваның күрүне университединиң бойдусту чѳп ажыглаар кафедразының эргелекчизиниң эртем ажылының талазы-биле оралакчызы И. Т. Гаврилов соңгуткан.

РСФСР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазының оралакчызы — Эртем херектериниң болгаш дээди школа талазы-биле күрүне комитединиң даргазынга техниктиг эртемнериниң доктору, Таганрогтуң радиотехника институдунуң ректору Н. Г. Малышев соңгуткан.

ССРЭ-ниң Харылзаа министерствозунуң Харылзаа ажыглалының экономиканы эргелеп башкарар кол эргелелиниң начальниги, ССРЭ-ниң Харылзаа министерствозунуң коллегия кежигүнү В. Б. Булгак — харылзаа, информатика болгаш космос министри болган.

ССРЭ-ниң улус депутаты, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединиң үндүрүг политиказының талазы-биле подкомиссия даргазы, экономика эртемнериниң кандидады В. Н. Ярошенко РСФСР-ниң даштыкы экономиктиг харылзаалар министри апарган.

ССРЭ-ниң Күрхандырылгазының даргазының оралакчызы В. К. Вожагов — республика болгаш девискээр программаларын материал-техниктиг хандырылга талазы-биле күрком даргазы болган.

РСФСР-ниң улус депутаты, РСФСР-ниң социал хандырылга министриниң бирги оралакчызы С. С. Ивченков РСФСР-ниң социал хандырылга министриниң хүлээлгезин күүседир.

ССРЭ-ниң Кол күрүне арбитриниң оралакчызы В. В. Гребенников РСФСР-ниң Күрарбитринге томуйлаткан.

Албан-дужаалга кижилер бадылаарын депутаттар маңаа доосканнар. Чазактың 50 хуузу тургустунган деп, РСФСР-ниң Министрлер Чѳвүлелиниң Даргазы И. С. Силаев дыңнаткан. Россияның министрлериниң ортумак назыны — 47,5 хар. Олар шупту дээди эртемниг, а 55 хуузу — эртем чадаларлыг.

Сессия «РСФСР-ниң республика министерстволарының болгаш күрүне комитеттериниң даңзызының дугайында» РСФСР Хоойлузун хүлээп алган. Оларның ниити саны— 31.

«РСФСР-ниң девискээринге даштыкы экономиктиг ажыл-чорудулганы боттандырарының кол принциптериниң дугайында» доктаалды болгаш РСФСР Хоойлузун чоннуң тѳлээлери хүлээп алганнар. Ол документ ёзугаар, РСФСР даштыкы инвестицияны деткиир болгаш республика хоойлужудулгазынга дүүштүр оларның камгалалын магадылаар. Даштыкы инвесторлар РСФСР-ниң девискээринге Россия Федерациязының юридиктиг кижилери-биле деӊ эргелиг.

Ленинград болгаш Выборг хоорайлары, Калининград, Чита болгаш Сахалин облазтары, Приморье крайны хостуг ажыл-чорудулга зоналары кылдыр чарлаар деп РСФСР-ниң Дээди Соведи доктааткан.

«РСФСР-ниң девискээринге ѳнчү дугайында» РСФСР-ниң Хоойлузун депутаттар хүлээп алган. Чер, ооң байлактары, суглары, арга-арыы, бойдустуң ѳске-даа байлактары, кол бүдүрүлге фондулары болгаш РСФСР-ниң девискээринде ѳске-даа эт-херексел РСФСР-ниң хоойлуларында айыткан негелде болгаш чурум ёзугаар РСФСР-ниң хамаатыларынга болгаш республикада доктаамал чурттап турар ѳске-даа кижилерге, хѳй-ниити каттыжыышкыннарга, бүдүрүлгелерге, улус депутаттарының Советтеринге, Россия Федерациязының субъектилеринге болгаш ниитизи-биле РСФСР-ге хамааржыр деп, документиде чугаалап турар.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң бирги сессиязы ооң-биле ажылын дооскан. РСФСР-ниң Дээди Совединиң ийиги сессиязын 1990 чылдың сентябрь 3-те эгелээри кѳрдүнген.

В. ЗЕНЬКОВИЧ,
СЭТА-ның парламент корреспондентизи.
Москва.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXVIII съездизиниң

РЕЗОЛЮЦИЯЛАРЫ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

Өөредилге болгаш культура адырларының бирги чергелиг хөгжүлдези, социалистиг идеяларны, бүгү кижи төрелгетенниң үнелиг чүүлдерни магадылаар, Совет Эвилелиниң улустарының национал болгаш культура чаңчылдарын оларның ханызы-биле шиңгээдип алырынга үндезилеттинген патриотчу, хамааты арга-шынарларны аныяк оолдарга болгаш уругларга хевирлээр. Төрээн чуртун камгалаарынга белениң аныяктар ортузунга магадылаар дээш СЭКП туржур. Өг-бүлениң мөзү-шынар үндезиннерин хөгжүдери болгаш быжыглаары, өзүп орар салгалды кижизидеринге ооң салыышкынын бедидери хөй-ниити кижизидилгезиниң үндезини болган турар ужурлуг.

Партияның аныяктар политиказының талазы-биле СЭКП ТК-ның, чер-черде партия комитеттериниң комиссияларын тургузары чүүлдүг деп съезд санап тур.

2. СЭКП-ниң аныяктар политиказын боттандырып чорударының механизми. Девискээр болгаш национал онзагай байдалдарны хаара тудуп турар аныяктар политиказының социал, экономиктиг, юридиктиг ажыктыг механизмнерин ажылдап кылырын болгаш боттандырып чорударын кодээ болгаш суур Советтеринден эгелээш ССРЭ-ниң Дээди Совединге болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге чедир бүгү деңнелдерге күрүне хевирлеп тургузар, аныяктар айтырыглары-биле ажылдаар структураларны эрге-чагырганың хоойлу-дүрүм ажылдап кылыр болгаш күүсекчи органнарынга тургузар дээш съезд саналдап тур. Аныяктар политиказын ажылдап кылырынга болгаш боттандырып чорударынга аныяктар боттары идепкейлиг киржири чугула, ынчалза-даа аныяк салгалга хамаарыштыр күрүне эрге-хүлээлгелерин БАЛКЭ-ге-даа, аныяктарның өске-даа организацияларынга онаавас ужурлуг.

Аныяктарның күрүне политиказының ниити эгелээшкиннериниң дугайында ССРЭ Хоойлузун болгаш эвилелдешкен республикаларның хоойлуларын дүрген хүлээп алырының, аныяктарга хамаарышкан нормативтерни болгаш социал көргүзүглерни чогаадып кылырының, социал-экономиктиг хөгжүлдениң эвилел, республика болгаш девискээр планнарынга аныяктарга хамаарышкан тускай кезектерни киирериниң эргежок чугулазын съезд саналдап тур.

3. Аныяктарның социал айтырыгларын шиитпирлээри. Ниити күрүнениң, республикаларның болгаш девискээрлерниң программаларын; аныяк салгалдың угаан-бодал болгаш күш-шыдал сайзыралының; уруг-дарыгның эрге-ажыын хандырары болгаш камгалаарының, аныяктарны ажыл-биле хандырары болгаш күш-ажылга белеткээриниң; аныяк инвалидтерге ниитилелдиң бүгү талалыг дуза чедирериниң; бичии уругларга болгаш аныяктарга бараан бүдүрерин болгаш ачы-дуза чедирерин калбартырының; аныяктарның херегленин барымдаалаан чуртталга тудуунуң; аныяк өг-бүлелерни деткииринин; аныяк талантыларны илередириниң болгаш сайзырадырының; делегейниң аныяктарының харылзааларын хөгжүдериниң; аныяктарның тывынгыр чоруун нептередириниң программаларын ажылдап кылырын болгаш боттандырарын дүргедедир дугайында аныяктарның негелдезин съезд деткип тур. Бо программаларны Эвилел болгаш тус чер бюджеттериниң күсели-биле дорт ажыглаар кылдыр акшаландырары чугула. Боттарының чуртталга шөлүнүң айтырыгларын шиитпирлээринге, өй-шаанда профессионал белеткелге, эртем-билигни, ылангыя даштыкыга чедип алырынга, аныяк хамаатылар болгаш аныяк өг-бүлелер пособиелерни, чиңгелделиг чээлилерни ажыглаар ужурлуг. Аныяктарга социал дузаның системазын тургузар талазы-биле комсомолдуң инициативазын делегаттар деткип, ону калбак ниитилел-күрүне социал албанның кол кезээ боор болур деп санап турар. Аныяктарның эрге-хоойлу харыысалгазын гуманныг болдурары, оларның ортузунда арагалаашкын, наркомания-биле демиселди күштелдирери чугула.

Рынок экономиказынга шилчип турар байдалда аныяктарга оларның амыдыралының эгезинде ниитилел дузалажыр, ону боттандырары-биле эрге-хоойлу магадылалын хандырар ужурлуг.

ССРЭ-ниң Президентизиниң Аныяктар фондузун тургузар. Президентиниң аныяктар программаларының чугула дээн угланыышкыннарынга ону ажыглаар дугайында айтырыгны съездиниң делегаттары көдүрүп, ол фондуга киржилге дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн СЭКП ТК-га дагзып тур.

4. СЭКП биле БАЛКЭ аразында харылзаалары. Ниитилелди чаартырының талазы-биле бодунуң программаларын боттандырарынга дузалап шыдаар, идея талазы-биле партияга чоок организация, бодунуң политиктиг эвилелчизи кылдыр СЭКП БАЛКЭ-ни көрүп турар.

Гуманныг, демократтыг социализмни тургузарынга идепкейлиг киржир, эде тургустунуушкуннуң идеяларынга аныяктарның шимчээшкиннерин каттыштырар, социалистиг шилилгениң организациялары-биле кады ажылдаар, демократтыг шупту шимчээшкиннер болгаш организациялар-биле харылзааларны база кады ажылдажылганы сайзырадыр деп, ооң XXV съездизинге бадыткаттынган БАЛКЭ-ниң чүткүлүн съезд деткип тур.

Политиктиг чорудуушкуннарның бүрүн эргелиг болгаш авторитеттиг киржикчизи болурунга, ниитилелдиң ажыл-херектерин башкарарынга ооң эргелерин болгаш аргаларын калбартырынга СЭКП комсомолга дузалажыр, БАЛКЭ-биле бодунуң харылзааларын совет аныяктарның бот-тускайлаң ниитилел-политиктиг организация-биле кылдыр эш хуузунуң кады ажылдажылгазының болгаш демнежилгезиниң үндезиннеринге партия тургузар. Бодунуң политиказын ажылдап кылырынга болгаш боттандырарынга ооң дорт киржилгелиг болурунга партия сонуургалдыг.

Аныяк кижилерниң сонуургалдарын болгаш угаан-бодалдарынга дүгжүр аныяктар эвилелиниң организас-политиктиг чаартылгазынче, ооң боду сайзыраарынга байдалдарны тургузарынче, ажылдың хевирлерин болгаш аргаларын чогумчударынче угланган комсомолдуң практиктиг базымнарын СЭКП-ниң съездизи деткип тур.

Аныяктарның эрге-ажыктарын илереткен болгаш камгалаан, ында аныяк коммунистер ажылдап турар, ындыг бот-тускайлаң, демократтыг болгаш ажык организациядан СЭКП бодун чаартыр күштү ап болур.

Кадрларны өөредиринге болгаш белеткээринге, солуннар болгаш журналдар үндүреринге, массалыг информация чериглерин ажыглаарынга болгаш оолдар, кыстар-биле ажылдаарының өске-даа аргаларын дилеп тыварынга партия БАЛКЭ-ге эргежок чугула дузаны чедирер. Аныяктарның аңгы-аңгы кезектеринче угландырган солуннарның болгаш журналдарның партийжи үндүрүлгелерин организастаары ажыктыг.

Уруглар шимчээшкинин демократчыдарын СЭКП илередип, кижиниң сайзыралынга ылап-ла дузалаар, социал болгаш уран-чечен чогаадыкчы чорукче хаара тудар, социалистиг Ада-чурттуң хамаатызын хевирлээр организация болур Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг пионер организациязын чаартырының эргежок чугулазын деткип турар. Күрүне эрге-чагыргазының органнарынга партия уругларның эрге-ажыктарын камгалаар, оларның-биле ажылдың материалдыг баазазын быжыглаар болгаш сайзырадыр дээш сагыш салыр.

Аныяктар-биле ажылдың айтырыгларын СЭКП ТК биле БАЛКЭ ТК-ның, чер-черлерде партия болгаш комсомол комитеттериниң кады эрттирген пленумнарынга чугаалажып көөрү таарымчалыг деп съезд санап тур.

Ада-чурттуң төөгүзүнүң нарын эргилделиг үезинде бистиң партиявыста болгаш чонувуста бар шупту чаартыкчы, ажыл-херекчи, депшилгелиг бүгү чүүлдер совет аныяктарның, ленинчи комсомолдуң идепкейлиг деткиишкинин алыр дээрзинге СЭКП ылаптыы-биле идегеп турар.

Чернобыль АЭС-ке болган халапка политиктиг үнелел болгаш ооң уржуктарын чайладыр талазы-биле ажылдарның чоруп турарының дугайында

Бистер, СЭКП-ниң XXVIII съездизиниң делегаттары, Белоруссияның, Украинаның, Россия Федерациязының Чернобыль айыыл-халавындан когараан миллион-миллион кижилерниң ажыг-шүжүүн ханызы-биле билип база үлежип, ону бистиң бүгү чонувустуң качыгдалы деп санап тур бис.

Атомнуг энергетика талазы-биле эртем-техниктиг политиканы ажылдап кылырынга болгаш айыыл-халап үезинде чурттакчы чонну камгалаарынга административ-командылал үезинде чуртту удуртуп турганнарның талазындан улуг частырыглар кылдынган. Энергетика министерствозу, Ортумак машина тудуунуң министерствозу, Кадык камгалал министерствозу, Гидрометкүрком, Атомнуг энергияның күрүне хайгааралы, Эртемнер Академиязы, ССРЭ-ниң хамааты камгалалы чурттакчы чоннуң амы-тынын болгаш кадыкшылын айыылдан камгалаар харыы чок болганын көргүзүп, эң баштайгы эргежок чугула хемчеглерни ап чорударынга белен эвес болганнар. Ук айтырыг талазы-биле бар материалдарны ССРЭ-ниң Прокуратуразынче сайгарып көөрү-биле чорудар. Хамаарылгалыг коммунистерниң партийжи харыысалгазының дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн СЭКП-ниң Төп Контроль Комиссиязынга дагзыр.

АЭС-терни чогаадып кылырынга, тударынга болгаш ажыглаарынга хамаарылгалыг чамдык эртемденнерниң, министерстволарның болгаш ведомстволарның удуртукчуларының бодун тогдунар болгаш харыысалга чогу, атомнуг электростанцияларның көңгүс айыыл чогунун дугайында оларның бүзүредип турганы баш удур көрдүнмээн байдалдарга ажылдар чорударының системазын херек кырында чок болурунга чедирген.

СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, Украинаның болгаш Белоруссияның Компартияларының ТК-лары, УССР болгаш БССР-ниң Министрлер Чөвүлелдери айыыл-халаптың хемчээлин, ооң болуп болур уржуктарын чогуур үезинде үнелеп көрбээн болгаш радиоактивтиг бүдүмелдер-биле бокталган девискээрлерге чурттакчы чоннуң амыдыраарының айыыл чогун магадылаар концепцияны ажылдап кылыр база боттандырар талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни албаан.

Ол чүүлдер кижилерниң партияга болгаш күрүнеге, СЭКП ТК-га болгаш чазакка бүзүрелин божаңнадып, оларның авторитедин кудуладып турар.

Айыыл-халапка таварышкан районнарда социал байдал нарыыдап орар. Ооң хөрлээлээринге Чернобыль айыыл-халавын долгандыр үр болгаш ажыы чок чажыт чорук, илереттинип турар үнелелдерниң удурланышкаа, эң ылаңгыя медицина талазы-биле, херек кырында байдалдың дугайында шынныг болгаш чоңга билдингир информацияның чогу идиг боор турар.

Чернобыль АЭС-тиң айыыл-халавының уржуктарын чок кылыры-биле ап чоруткан хемчеглер четпес болгаш чогумчалыг эвес болган деп съезд демдеглээн.

Съездиниң негеп турары:

— Чернобыль АЭС-ке айыыл-халаптың уржуктарын узуткаар талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бадылааны эвилел-республика күрүне программазын херек кырында боттандырар ажылдарга коммунист удуртукчуларның тускай харыысалгалыг болуру;

— радиоактив-биле бокталган девискээрлерде чурттакчы чоннуң кадыын камгалаар талазы-биле долу хемчеглерни ап чорудары, айыылдыг зоналардан кижилерни көжүрүп үндүрери, ажы-төлге, Чернобыль айыыл-халавының уржуктарын чок кылырынга киришкеш, кемдээн хамаатыларга, шериг албанныгларга онзагай сагышты салыры.

Бүгү чадаларның Советтериниң улус депутаттарын, күш-ажыл коллективтерни, хөй-ниити организацияларны болгаш шимчээшкиннерни айыыл-халапка таварышкан районнарның чурттакчыларынга кончуг сагыш човангыр болгаш кичээңгейлиг боорун, чурттаарынга болгаш амыдыраарынга херек байдалды тургузуп бээрин, эмчи дузазының, садыг, коммунал хандырылгазының дугайында айтырыгларны шиитпирлээрин съезд кыйгырып тур.

Бокталган девискээрлерде чурттап турар уругларның кадыын экижидер ажылдарга ажыглаар сорулга-биле партия бюджединден 500 миллион рубльди үндүрүп бээрин СЭКП Төп Комитединиң чаа составынга съезд дагзып тур.

Чернобыль айыыл-халавы-биле харылзаалыг хөй талалыг айтырыгларны шиитпирлээринге дорту-биле киржиринче, оларның уржуктарын кошкадырынга херек кырынга дузалаарынче бистиң чуртувустуң хөй-ниитизин, делегей ниитилежилгезин дилевишаан, кыйгырып тур бис.

СЭКП Төп Комитединиң Политбюро кежигүннери

МАХКАМОВ Кахар

1932 чылда Таджик ССР-ниң Ленинабад хоорайга төрүттүнген, таджик. 1957 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Ленинградтың даг институдун дооскан.

Күш-ажыл чорудулгазын 1953 чылда шахта вентиляциязының начальниги боор ажылдааны-биле эгелээн. Участок начальниги, шахтаның кол инженери, начальниги, хөмүр-даш эргелелиниң эргелекчизи боор ажылдап чораан. 1961 чылдан — Ленинабад хоорküүскомунуң даргазы, ооң соонда — Таджик ССР-ниң Күрплан даргазы, ооң-биле кады 1965 чылдан — Таджик ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы. 1982 чылда Таджик ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынга бадылаткан. 1985 чылдан бээр — Таджикистанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары.

1986 чылдан бээр СЭКП ТК-ның кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

МУТАЛИБОВ Аяз Ниязи оглы

1938 чылда Баку хоорайга төрүттүнген, азербайджан. 1963 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Азербайджанның нефть болгаш химия институдун дооскан. Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1958 чылда гидротехника болгаш мелиорация эртем-шинчилел институдунга улуг техник-конструктор болуп эгелээн. Ооң сөөлүнде соодукчулар болгаш амыдыралга ажыглаар машиналар бүдүрер талазы-биле Бакунуң бүдүрүлге каттыжыышкынынга ажылдаан, мастерден чиңгине директорга чедир орукту анаа эрткен. 1977 чылдан бээр Баку хоорайга партия райкомунуң ийиги секретары, 1979 чылдан бээр — Азербайджан ССР-ниң чурт үлетпүр министри. 1982 чылдан бээр — Азербайджан ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, республиканың Күрплан даргазы. 1989 чылда Азербайджан ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынга томуйлаткан. 1990 чылда Азербайджанның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан. Азербайджан ССР-ниң Президентизи.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

НАЗАРБАЕВ

Нурсултан Абишевич

Алма-Ата облазының Каскелен районунуң Чемолган суурунга 1940 чылда төрүттүнген, казах. 1962 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Карагандының металлургия комбинадының чанында техниктиг дээди өөредилге чери-заводту, СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын бот-өөредилге-биле дооскан. Инженер-металлург. 1960 чылда домна цегиниң горновойундан күш-ажылчы намдарын эгелээн, металлургия комбинадының партком секретарынга соңгудуп чораан. 1977 чылдан партияның Караганда обкомунуң секретарынга, ийиги секретарынга, 1979 чылда Казахстанның Компартиязының ТК-зының секретарынга ажылдап чораан. 1984—1989 чылдарда Казах ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы. 1989 чылдан Казахстанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары. Казах ССР-ниң Президентизи. 1982—1986 чылдарда СЭКП-ниң Төп Ревизия Комиссиязының кежигүнү, а 1986 чылдан бээр СЭКП ТК-ның кежигүнү.

ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

НИЯЗОВ Сапармурад Атаевич

1940 чылда Ашхабад хоорайга төрүттүнген, туркмен. 1962 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Ленинградтың политехниктиг институдун болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын бот-өөредилге-биле дооскан.

Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1959 чылда Туркменияның геология-шинчилел ажылдарының профэвилел ажылдакчыларының девискээр комитединге инструкторлап эгелээн. 1967 чылдан бээр мастер, Безмеин ГРЭС-те цехтиң улуг мастери. 1970 чылдан бээр партия болгаш совет ажылдарга турган. Туркменистанның Компартиязының ТК-зының үлетпүр-транспорт килдизиниң эргелекчизи, партияның Ашхабад хоорkомунуң бирги секретары турган. СЭКП ТК-ның аппарадынга, ооң соонда Туркмен ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынга ажылдаан. 1985 чылдан бээр Туркменистанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары. Туркмен ССР-ниң Дээди Совединиң Даргазы.

1986 чылдан бээр СЭКП Төп Комитединиң кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ПОЛОЗКОВ Иван Кузьмич

Курск областың Солнцево районунуң Лещ-Плота суурунга 1935 чылда төрүттүнген, орус. 1958 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Саңхөө экономиктиг институтту бот-өөредилге-биле, СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын болгаш Ниитилел эртемнериниң академиязын бот-өөредилге-биле дооскан. Тускай эртеми экономист. 1954—1957 чылдарда Совет Армияга шериг албанын эрттирген. 1957 чылда — Курск областа колхозчу. 1958 чылдан бээр Комсомол, совет болгаш партия ажылында. Курск обласка БАЛКЭ райкомунуң ийиги, бирги секретары, партия райкомунуң секретары, ийиги секретары, райкүүском даргазы, СЭКП райкомунуң бирги секретары болуп ажылдаан. СЭКП ТК-ның аппарадынга элээн каш чылдарда ажылдап келген. 1983 чылда — СЭКП Краснодар крайкомунуң бирги секретары, 1990 чылда — улус депутаттарының Краснодар край Совединиң даргазы. 1990 чылдың июньдан РСФСР-ниң Компартиязының ТК-зының бирги секретары.

1986 чылдан бээр СЭКП ТК-ның кежигүнү. РСФСР-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ПРОКОФЬЕВ Юрий Анатольевич

1939 чылда Каракалпак АССР-ниң Муйнук хоорайга төрүттүнген, орус. 1960 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Москваның автомеханика институдун болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның бот-өөредилгелиг дээди школазын дооскан. Экономика эртемнериниң кандидады.

Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1957 чылда Москвага школага улуг пионер вожатыйы боор эгелээн. 1959 чылдан бээр комсомол болгаш партия ажылында. Комсомолдуң Москва хоорайның Первомай райкомунуң бирги секретары, СЭКП Москва хоорkомунуң инструктору, ооң соонда килдис эргелекчизиниң оралакчызы, СЭКП-ниң Москва хоорайның Куйбышев райкомунуң секретары, бирги секретары турган. 1985 чылдан партияның Москва хоорkомунуң килдис эргелекчизи. 1986 чылда — Москва хоорküүскомунуң секретары. 1989 чылдан — СЭКП Москва хоорkомунуң бирги секретары.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. Күрүне шаңналдарлыг.

РУБИКС Алфредс Петрович

1935 чылда Латвия ССР-ниң Даугавпилс хоорайга төрүттүнген, латыш. 1958 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Риганың политехниктиг институдун дооскан. Күш-ажылчы ажыл-чорудулгазын 1954 чылда Риганың электромашина тудуунуң заводунга ээлчег мастери боор эгелээн.

1959 чылдан бээр комсомол, совет болгаш партия ажылында. Латвияның АЛКЭ ТК-зының секретары, ооң соонда Латвияның Компартиязының ТК-зының аппарадынга ажылдаан. 1976 чылдан бээр — Латвияның Компартиязының Рига хоорайның Ленинград райкомунуң бирги секретары. 1982 чылда — Латвия ССР-ниң чурт үлетпүр министри. 1984 чылда — улус депутаттарының Рига хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы. 1990 чылдың апрельде Латвияның Компартиязының ТК-зының бирги секретарынга соңгуткан.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан. Күрүне шаңналдарлыг.

СЕМЕНОВА

Галина Владимировна

1937 чылда Смоленск хоорайга төрүттүнген, орус. 1965 чылдан СЭКП кежигүнү, И. В. Франко аттыг Львовтуң күрүне университедин болгаш СЭКП ТК-ның чанында Ниитилел эртемнериниң академиязын дооскан. Философия эртемнериниң кандидады. 1959 чылдан Одесса областың аныяктар солунунуң чогаадыкчы ажылдакчызынга, килдис эргелекчизинге, ооң соонда Украинаның АЛКЭ ТК-ның «Комсомольская искра» солунунуң килдис эргелекчизинге ажылдап чораан. 1965 чылдан — БАЛКЭ ТК-ның «Комсомольская жизнь» журналдың чогаадыкчы ажылдакчы, килдис эргелекчизи, редакцияның харыысалгалыг секретары, а 1974 чылдан — кол редактор. 1981 чылдың январьдан — «Крестьянка» журналдың кол редактору.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге. ТК-ның июль (1990 ч.) Пленумунга — СЭКП ТК-ның секретарынга соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

СИЛЛАРИ Энн-Арно Аугустович

1944 чылда Таллинн хоорайга төрүттүнген, эстон. 1972 чылдан СЭКП кежигүнү. Каунастың политехниктиг институдун дооскан. Күш-ажылчы оруун 1967 чылда Эстон ССР-ниң «Кейла» фабриказынга мастерниң дузалакчызы боор эгелээн. Ооң соонда улуг мастер, бүдүрүлге начальниги, ол бүдүрүлгениң кол инженериниң оралакчызы боор ажылдап чораан. 1974 чылда — Таллинн хоорайның партияның Ленин райкомунуң килдис эргелекчизи, Эстонияның Компартиязының ТК-ның инструктору, сектор эргелекчизи, инспектор, килдис эргелекчизиниң оралакчызы. 1981 чылдан СЭКП ТК-ның аппарадынга ажылдап чораан. 1984 чылдан — Эстонияның Компартиязының Тарту хоорkомунуң бирги секретары. 1986 чылдан — Эстонияның Компартиязының Таллинн хоорkомунуң бирги секретары. 1989 чылда Эстонияның Компартиязының ТК-ның секретарынга соңгуткан. 1990 чылдан — Эстонияның Компартиязының ТК-ның бирги секретары.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге соңгуткан.

СОКОЛОВ Ефрем Евсеевич

1926 чылда Белорус ССР-ниң Могилев облазының Ревячино суурунга төрүттүнген, белорус. 1955 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Белоруссияның кодээ ажыл-агый академиязын, СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын дооскан. Күш-ажыл чорудулгазын ажылчын боор эгелээн, ооң соонда Совет Армияга албан эрттирген. 1956 чылдан МТС-тиң кол агроному, директору боор ажылдаан. 1958 чылдан Казахстанга болгаш Белоруссияга партия база профэвилел ажылдарынга турган. Партия райкомунуң ийиги, бирги секретары, кодээ ажыл-агый болгаш белеткелдер ажылдакчыларының профэвилелиниң Брест обкомунуң даргазы. 1969 чылдан — Белоруссияның Компартиязының килдис эргелекчизиниң оралакчызы, килдис эргелекчизи. 1977 чылдан — партияның Брест обкомунуң бирги секретары. 1987 чылдан бээр — Белоруссияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары.

1981 чылдан СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, а 1986 чылдан — кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры. Күрүне шаңналдарлыг.

СТРОЕВ Егор Семенович

Орел областың Хотынец районунуң Дудкино суурга 1937 чылда төрүттүнген, орус. 1958 чылдан СЭКП кежигүнү. И. В. Мичурин аттыг кат-ногаа институдун болгаш СЭКП ТК-ның чанында партияның дээди школазын дооскан. Эртем-агроном.

Күш-ажылчы оруун 1955 чылда Орел областың Хотынец районунуң «Прогресс» колхозка эгелээн. 1963 чылдан — колхоз-совхозтуң бүдүрүлге эргелелиниң партkомунуң секретарының оралакчызы, килдис эргелекчизи, партия райкомунуң секретары. 1970 чылдан — райкүүском даргазы, партияның Покровск райкомунуң секретары. 1973 чылдан — СЭКП Орел обкомунуң секретары. 1984—1985 чылдарда СЭКП ТК-ның инспекторунга ажылдап турган. 1985 чылдан — СЭКП Орел обкомунуң бирги секретары. 1989 чылдан — СЭКП ТК-ның секретары.

1986 чылдан СЭКП ТК-ның кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ФРОЛОВ Иван Тимофеевич

Липецк областың Добровск районунуң Доброе суурга 1929 чылда төрүттүнген, орус. 1960 чылдан СЭКП кежигүнү. Философия эртемнериниң доктору, профессор, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының академиги. Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университедин дооскан.

Күш-ажылчы оруун Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында эгелээн. 1956 чылдан — ном үндүрер черниң бичии редактору. 1956 чылдан — консультант, килдис эргелекчизиниң оралакчызы, «Вопросы философии» журналдың редакциязының харыысалгалыг секретары. 1962 чылдан — редактор-консультант, «Проблемы мира и социализма» журналдың редакциязының харыысалгалыг секретарының оралакчызы. 1965 чылдан — СЭКП ТК-ның секретарының дузалакчызы. 1968 чылдан — «Вопросы философии» журналдың кол редактору. 1977 чылдан — «Проблемы мира и социализма» журналдың харыысалгалыг секретары, редколлегия кежигүнү. 1979 чылдан — ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының институттарынга эртем ажылынга турган. 1986 чылдан — «Коммунист» журналдың кол редактору. 1987 чылдан — СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының дузалакчызы. 1989 чылдан — «Правда» солунунуң кол редактору, 1989-1990 чылдарда — СЭКП ТК-ның секретары.

1986 чылдан СЭКП ТК-ның кежигүнү. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.

ШЕНИН Олег Семенович

1937 чылда Волгоград обласка, Владимирская суг ертээлинге төрүттүнген, орус. 1962 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Красноярскиниң даг техникумун, Томскиниң инженер-тудуг институдун болгаш СЭКП ТК-ның чанында Ниитилел эртемнериниң академиязын мергежилдиг дооскан. Инженер-тудугжу. 1955 чылда Красноярск крайның тудугларынга ажылдап эгелээн, десятниктен тудуг трезиниң эргелекчизинге чедир орукту эрткен. 1974 чылдан бээр партия ажылында: СЭКП-ниң Ачинск хоорkомунуң бирги секретары, Хакас обкомунуң ийиги секретары, Красноярск крайкомунуң секретары, Хакас обкомунуң бирги секретары. 1987 чылдан бээр СЭКП Красноярск крайкомунуң бирги секретары, а 1990 чылдан — улус депутаттарының Красноярск край Совединиң даргазы.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге, а ТК-ның июль (1990 ч.) Пленумунга — СЭКП ТК-ның секретарынга соңгуткан. Күрүне шаңналдарлыг.

ЯНАЕВ Геннадий Иванович

1937 чылда Горький облазының Перевоз районунуң Перевоз суурунга төрүттүнген, орус. 1962 чылдан бээр СЭКП кежигүнү. Горький кодээ ажыл-агый институдун болгаш Бүгү-эвилелдиң юридиктиг бот-өөредилгелиг институдун дооскан. Төөгү эртемнериниң кандидады.

Күш-ажыл чорудулгазын 1959 чылда Горький облазының септелге-техниктиг организациязының механизастаттынган отрядының начальниги болуп эгелээн. 1963 чылдан бээр комсомол ажылында: ВЛКСМ Горький кодээ обкомунуң ийиги секретары, Горький комсомол обкомунуң ийиги, бирги секретары. 1968 чылдан — ССРЭ-ниң аныяктар организацияларының комитединиң даргазы, оон — даштыкы чурттар-биле найырал болгаш культура харылзаазының совет ниитилелдер эвилелиниң президиумунуң даргазының оралакчызы. 1986 чылдан бээр профэвилел ажылында: ВЦСПС-тиң секретары, даргазының оралакчызы, 1990 чылдан — ВЦСПС-тиң даргазы.

Партияның XXVIII съездизинге СЭКП ТК-ның кежигүнүнге. ТК-ның июль (1990 ч.) Пленумунга СЭКП ТК-ның секретарынга соңгуткан. ССРЭ-ниң улус депутаты. Күрүне шаңналдарлыг.